

Anna Kurzaj

Übersetzung von deutschen zusammengesetzten Adjektiven ins Polnische anhand der Romane von Elfriede Jelinek

Streszczenie

W niniejszej rozprawie podjęto temat przekładu niemieckich przymiotników złożonych na język polski w literaturze pięknej. Przymiotniki złożone stanowią niezwykle produktywną formację słowotwórczą w języku niemieckim. Pomimo że jest to forma obecna także w języku polskim, nie pojawia się tu ona równie często. Takie różnice językowe mogą prowadzić do trudności w przekładzie, zwłaszcza w utworach literackich, w których forma nie jest jedynie nośnikiem znaczenia, lecz świadczy również o walorach estetycznych dzieła. Ponadto kognitywne badania nad językiem dowodzą, że poprzez użycie konkretnych form słowotwórczych dokonuje się modelowanie bądź też zmiana znaczenia. Ponieważ proces tłumaczenia sam w sobie zakłada zmianę kodu językowego i formy, modyfikacja znaczenia tekstu docelowego wydaje się nieunikniona. W przeprowadzonym badaniu postawiono następujące pytania badawcze:

- Jakie formy słowotwórcze i inne formy morfologiczne odpowiadają w języku polskim poszczególnym typom niemieckich złożzeń przymiotnikowych w materiale badawczym? Które z nich występują najczęściej?
- Do jakich przesunięć semantycznych na poszczególnych poziomach prowadzi użycie konkretnej formy w polskich tłumaczeniach? Do jakich przesunięć prowadzi zachowanie formy?
- Jakie czynniki wpływają na proces przekładu? Jaka jest dominanta tłumaczeniowa?
- Czy w polskich tłumaczeniach stosuje się inne szczególne formy, które spełniają takie same lub podobne funkcje jak przymiotniki złożone w tekście oryginalnym?

W pierwszym rozdziale praca podejmuje temat kontrastywnej charakterystyki przymiotników oraz ich wspólnej definicji w obu językach. Rozdział drugi przedstawia formy słowotwórcze, które tworzą przymiotniki, a także ich kontrastywne ujęcie w języku niemieckim i polskim. Rozdział trzeci poświęcony jest natomiast problemowi formy w przekładzie. Zaprezentowano jej rolę, podejścia oraz strategie i techniki tłumaczeniowe wobec przekładu form morfologicznych. Podkreślono przy tym znaczenie tłumacza w procesie przekładu. Kolejny rozdział dotyczy charakterystyki twórczości i języka Elfriede

Jelinek, której powieści stanowią materiał badawczy. Szczególną uwagę zwrócono na rolę przymiotników złożonych w dziełach pisarki.

Kolejne rozdziały rozprawy dotyczą analizy materiału badawczego, który obejmuje 6 powieści: *Die Liebhaberinnen*, *wir sind lockvögel baby!*, *Die Ausgesperrten*, *Lust*, *Die Kinder der Toten* oraz *Gier*. Przedstawiono sposób przeprowadzenia analizy, analizę ilościową oraz omówienie jakościowe przekładu przymiotników złożonych zależnie od typu słowotwórczego. Materiał podzielono przy tym pod względem użytej formy w przekładzie. Ponadto w tej części przedstawiono regularności w przekładzie i wskazano na użycie struktur, które stanowią dobre ekwiwalenty niemieckich złożeń, a przy tym nie są formalnymi odpowiednikami.

W zakończeniu przedstawiono, do jakich przesunięć może prowadzić użycie poszczególnych form w tekście docelowym. Stwierdzono także, że o zastosowaniu danej struktury w pierwszej kolejności decydują informacje semantyczne, w procesie tłumaczenia tłumacze obrali więc dominantę leksykalną. Istnieją jednak formy kompensacyjne, które adekwatnie mogą oddawać informacje stylistyczne i estetyczne oryginału. Są to zrosty, derywaty z odpowiednim przedrostkiem lub przyrostkiem bądź wyrażenia przymiotnikowe bazujące na stałych zleksykalizowanych frazach.